ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zMPU

13.00.00 Pedagogika fanlari
13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
13.00.03 Maxsus pedagogika
13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohalari va bosqichlari bo'yicha)
13.00.07 Ta'limda menejment
13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
07.00.00 Tarix fanlari
19.00.00 Psixologiya fanlari
01.00.00 Fizika-matematika fanlari
02.00.00 Kimyo fanlari
03.00.00 Biologiya fanlari
09.00.00 Falsafa fanlari
10.00.00 Filologiya fanlari
11.00.00 Geografiya fanlari

№9
2025

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

doi

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 258 sahifa,
2-sentyabr, 2025-yil.

BOSH MUHARRIR:
Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:
Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI
Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F.O. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD),dotsent
Doniyorov S. M. –"Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari nomzodi (PhD)
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ
Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:
Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:
Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:
Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician
Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician
Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor
Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Shermuhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor
Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)
Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)
Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)
Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)
Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)
Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)
Mizayeva F. O. – **Doctor of Pedagogical Sciences, Professor**
Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor
Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)
Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor
Mirzayeva F.O. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor
Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service
Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor
Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)
Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor
Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the Editorial Board of the newspapers "Yangi Uzbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Candidate of Philological Sciences (PhD)
Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor
Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics
Ashurov R. R. – doctor of philosophy (PhD) in psychology
Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region
Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:
Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:
• Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
• Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)
Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):
• Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
• Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **№C-5669363** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Maktabgacha ta'lim tashkiloti innovatsion faoliyatini rivojlantirish jarayoni 14
Ibragimova Gulsanam Nematovna

Sun'iy intellekt texnologiyalarining ta'lim metodikasida qo'llanilishi va o'qituvchi kompetentligiga ta'siri 22
Abduyev Sheroz

Boshlang'ich ta'limda "tabiatshunoslik" fanini raqamli platformalar orqali o'qitish metodikasini takomillashtirish: 5e modeli asosida dizayn, baholash va joriy etish 25
Ahmadaliyev Shohruh Bahromjon o'g'li

Ingliz va rus leksikografiyasida o'zbek milliy taom nomlarining lingvistik tahlili 30
Bobojonova Zarina Rashidovna

Rahbarlarda til bilish darajasi va hissiy intellekt (eq): o'zaro bog'liqlikni o'rganish 34
Isaqulova Baxtigul Xo'jamovna

Frazeologizmlarni o'rgatishda matn asosida integratsiyalashgan dars modeli: xorijiy til o'rganuvchilar tajribasi 38
Jumayeva Sadbarg Mirolimovna

O'zbekistonda maktabgacha ta'lim tashkilotlarida inklyuziv ta'limni tashkil etishning o'ziga xos xususiyatlari: rivojlangan davlatlar tajribasi tahlili 42
Karimova Moxichehra Rixsibayevna

Rus va ingliz tillarida sharqona realiyalarning leksik-semantik tasnifi 46
Kulmamatova Aziza Do'stmamat qizi

TRIZ metodikasi asosida texnokratik bolalar bilan ishlash tizimini takomillashtirish 50
Orifjonova Mavludaxon Abduqaxxor qizi

Raqamli ta'lim muhitida pedagogik kompetensiyalarni rivojlantirish 53
Raximberganova Munojat Muzaffar qizi

Structure of Social Conflict and Stages of its Development 57
Zaynutdinova Shahnoza Yuldashevna

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining ijodiy faoliyatini baholash va rag'batlantirish tizimini takomillashtirish 60
Abduraxmonova Nigoraxon Akramali qizi

Expression of National Mental Characteristics in the Uzbek Lullaby 64
Alimbayeva Shaxlo Tursunovna

Bo'lajak "texnologiya" fani o'qituvchilarini kasbiy faoliyatga tayyorlashda kreativ kompetentlikni rivojlantirish tizimining pedagogik zarurati 69
Avazov G'oyibnazar Berdiyevich

Bo'lajak tarbiyachilarda integratsiyalashgan ta'lim faoliyatini rivojlantirish orqali kommunikativ salohiyatini shakllantirish 72
Baratova Yulduz Asadullayevna

Umumta'lim maktablarida molekulyar fizikani o'qitishning hozirgi holati 76
Boymirov Sherzod Tuxtayevich, Xudoynazarova Visola Musurmonqul qizi

Ingliz tilini o'qitishda talabalarning mustaqil ta'lim olish kompetensiyasini akt vositasida rivojlantirish 80
Ergasheva Sevaraxon Ravshanjon qizi

Maktabgacha ta'lim pedagoglarining kasbiy kompetentligini rivojlantirish istiqbollari 84
O'rinova Feruzaxon O'ljayevna, Karimova Gulzodaxon Marufjon qizi

IIV litsey o'quvchilarining liderlik kompetensiyasini rivojlantirishning psixologik xususiyatlari 90
Gadoyeva Dildora Baxtiyorovna

Improving the System of Human Resource Capacity Management in Higher Education Institutions: Evidence from Uzbekistan 98
Imomov I., Umirova D.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida tarbiyalanuvchilarni mantiqiy va tanqidiy fikrlashga o'rgatishning zamonaviy usullari 104
Iskandarova Munisa Bahodir qizi

Tarbiyachi-pedagoglarning emotsional kompetentsiyasini rivojlantirish 107
Jovmirzayeva Nargiza Quvondiqovna

Maktabgacha ta'lim yoshdagi giperaktiv bolalarga ta'lim berishning pedagogik-psixologik usullari 110
Jo'rayeva Nargiza Toirovna, Kamalova Sarvinoz

Blum taksonomiyasi asosida ilmiy kompetentlikni takomillashtirishning o'ziga xos xususiyatlari................113
Mustafayeva Nilufar Ulashovna

Maktabgacha yoshdagi ovoz buzulishiga ega bolalar bilan guruhli mashg'ulotlarni tashkil qilish 117
Umida O'tbasarova Mexmanovna, Maksudbekova Xovvajon Xamidbek qizi

Bolalar jamoasida do'stona munosabatlarni shakllantirishda rivojlanish markazlarida loyiha asosida o'qitish texnologiyasidan foydalanish usullari 121
Quronova Ismigul Xolmurod qizi

Kichik maktab yoshidagi o'quvchilarda innovatsion metodlar orqali o'z-o'zini rivojlantirish ko'nikmalarini shakllantirish metodikasi..........126
Rustamova Davlatxon Toyirjon qizi

Oliy ta'limda tarbiyaviy faoliyatni tashkil etishning innovatsion modellari 131
Sanayeva Surayyo Bobonazarovna

"Tibbiy radiologiya" fanini o'qitishda pedagogik muloqot orqali tanqidiy operativ muloqotni o'stirishning o'ziga xos xususiyatlari..........139
Shukurova Sevara Ilhomovna

Improving High Jump Techniques 143
Tajimbetov Anvar Tengelbayevich

Filologik va ijtimoiy-siyosiy fanlarda ta'lim jarayonining innovatsion metodlari..........146
Yuldasheva Dilnoza Bekmurodovna

Понятие логического мышления и его особенности у младших школьников..........149
Ахмаджонова Нозима Нодиржон қизи

Интеграция психологии, обучения английскому языку, дошкольного образования и туризма: междисциплинарная модель формирующего опыта 152
Омонуллаева Дилофуза Асадулла қизи

Maktabgacha yoshdagi bolalarning o'yin faoliyatida ijtimoiy motivlarni shakllantirish usullari..........157
Abduvaxobova Nodira

Boshlang'ich ta'limda kognitiv faollikni rivojlantirishning afzalliklari 160
Ismailova Nozima Umaraliyevna

Boshlang'ich sinf o'quvchilarini matnni tahlil qilishga o'rgatishda zamonaviy yondashuvlarning ahamiyati..........164
Utanbayeva Dildora Abdixadirovna

Dorivor o'simliklar kursini o'qitish metodikasini takomillashtirishda keys texnologiyalaridan foydalanish 168
Mirzaboyev Timur Bisenbay o'g'li

Oliy ta'lim talabalarida ijtimoiy-axloqiy kompetensiyani rivojlantirish: empirik tadqiqot natijalari 171
To'raqulov Akbar Rustam o'g'li

Gerontotexnologiya ijtimoiy-pedagogik innovatsiya sifatida 175
Temirova Muyassar Abdukarim qizi

O'quvchilarni ma'naviy-axloqiy tarbiyalashda Sharq mutafakkirlarining qarashlaridan foydalanish..........180
Raximova Surayyo Otabek qizi

Yoshlarni kasb tanlashda ruhiy tayyorgarlik va shaxsiy qobiliyatlarni baholash 183
Biysenov Temirbek Taumuratovich

Talabalarni ta'limiy qadriyatlar asosida pedagogik faoliyatga tayyorlash tizimini takomillashtirishning ahamiyati..........188
Choriyeva Surayyo Choriyevna

Differences Between Computer-Based and Paper-Based Assessment in Inclusive Education 192
Davidova Sayyora Sirojiddin kizi

Raqamli muhit sharoitida ma'naviy-axloqiy tarbiya jarayonining pedagogik modeli va tajriba-sinov natijalari..........196
Donayeva Nozimaxon Norbo'tayevna

Intellekt xarita yordamida o'quvchilarda "emotsional intellekt"ni rivojlantirish..........201
G'aniyev Abduqahhor Gadoyevich

Maktabgacha va kichik maktab yoshidagi bolalarda o'yin faoliyatining psixologik-pedagogik ahamiyati.....206
Isayeva Mushtariy Alisher qizi

Umumiy o'rta ta'lim muassasalarini innovatsion yondashuv asosida boshqarishning nazariy asoslari 210
Mannanova Nargiza Xaydarovna

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

Ingliz tilini o'rgatishda ona tilidan keng foydalanishning salbiy va ijobiy jihatlari 215
Masharipova Kumushoy Amin qizi

The Relationship Between Critical Thinking and Reading Comprehension in Primary School Students.....218
Mavlonova Dildora Shukhrat kizi

Tasviriy san'at mashg'ulotlarida zamonaviy metodlardan foydalanish 222
N. K. Musayeva, U. O. Ziyatova

Singapurning ta'lim falsafasi: korporativ madaniyatni ma'naviy-ma'rifiy rivojlanish bilan integratsiyalash ...226
Nishonov Xayrulla Xolmirzaevich

The Anthropocentric Paradigm in Modern Linguistics: Cognitive Linguistics and Linguacultural Studies in The Study of Language, Consciousness, and Culture 230
Rajabova Shaxlo Shodmonovna

Bugungi globallashuv davrida ta'lim tizimini rivojlantirish va uning sifatini oshirishda nostandart yondashuvning ahamiyati 234
Ramazonova Salomat Saidovna

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini kreativ sinflar ishini tashkil etishga tayyorlash 238
Saidova Gulruh Halim qizi

O'zbek oilalarida ota-ona va farzand munosabatlarini tashxis qilishning psixologik xususiyatlari (Farg'ona vodiysi misolida)..242
Turg'unboeva Azizaxon G'ulomovna

Сущность и специфика развития билингвизма у детей дошкольников 246
Истамова Нигора Азимжановна

Zamonaviy rahbarning innovatsion boshqarish texnologiyalaridan foydalanishning afzalliklari 249
Xakimova Dildora Mashrabjonovna

Креативный подход к развитию лингвометодического мышления студентов-филологов 253
Ходжаниязова Айгуль Айтмуратовна

TASVIRIY SAN'AT MASHG'ULOTLARIDA ZAMONAVIY METODLARDAN FOYDALANISH

N. K. Musayeva
PhD, NavDU Maktabgacha ta'lim kafedrasi o'qituvchisi

U. O. Ziyatova
NavDU Maktabgacha ta'lim kafedrasi o'qituvchisi

Annotatsiya: Mazkur maqolada tasviriy san'at mashg'ulotlarida zamonaviy pedagogik metodlarning afzalliklari, ularni qo'llashning samarali usullari hamda ta'lim sifati va o'quvchilar ijodiy salohiyatiga ko'rsatadigan ta'siri tahlil qilinadi. Shuningdek, interfaol yondashuvlar, loyiha asosidagi faoliyat va raqamli texnologiyalardan foydalanish orqali tasviriy san'at mashg'ulotlarining mazmunini boyitish imkoniyatlari ilmiy asosda yoritiladi.

Kalit so'zlar: interfaol ta'lim, loyihaviy faoliyat, multimedia vositalari, raqamli texnologiyalar, tasviriy san'at, ijodiy tafakkur, erkin fikr bildirish.

Abstract: This article analyzes the advantages of applying modern pedagogical methods in fine arts classes, effective strategies for their implementation, and their impact on both the quality of education and students' creative potential. Furthermore, the article explores how interactive learning, project-based activities, and digital technologies can enrich the content of fine arts instruction and foster students' creative thinking and free expression.

Key words: interactive learning, project-based activities, multimedia tools, digital technologies, fine arts, creative thinking, free expression of ideas.

Аннотация: В статье рассматриваются преимущества современных педагогических методов на занятиях по изобразительному искусству, эффективные способы их применения, а также их влияние на качество образования и творческий потенциал учащихся. Особое внимание уделяется возможностям использования интерактивного обучения, проектной деятельности и цифровых технологий для обогащения содержания уроков изобразительного искусства и развития творческого мышления учащихся.

Ключевые слова: интерактивное обучение, проектная деятельность, мультимедийные средства, цифровые технологии, изобразительное искусство, творческое мышление, свободное выражение мнения.

KIRISH

Bugungi kunda ta'lim tizimi yangi davrga qadam qo'ymoqda. An'anaviy usullar zamonaviy texnologiyalar bilan uyg'unlashib, o'quv jarayonini yanada qiziqarli va samarali qilishga xizmat qilmoqda. Xususan, tasviriy san'at mashg'ulotlarida innovatsion metodlardan foydalanish bolalarda ijodiy tafakkur, estetik did va o'ziga bo'lgan ishonchni rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega. Raqamli vositalar, interaktiv metodlar va kreativ yondashuvlar orqali darslar yanada jozibador va esda qolarli bo'lib bormoqda. Tasviriy san'at o'quvchilarning ijodiy fikrlashini rivojlantirish, estetik did va badiiy mahoratni oshirishda muhim ahamiyatga ega. Bugungi kunda ta'lim jarayonini samaraliroq qilish maqsadida zamonaviy pedagogik metodlar va texnologiyalarni joriy etish talab qilinmoqda. Tasviriy san'at ta'limi o'quvchilarda nafaqat texnik ko'nikmalarni shakllantirish, balki estetik didni rivojlantirish, ijodiy fikrlashni rag'batlantirish va madaniy merosni anglashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Zamonaviy pedagogik metodlar o'quvchilarning faol ishtirokini ta'minlash, individual yondashuvni kuchaytirish, ijodiy qobiliyatlarni oshirishga qaratilgan. Bu metodlarga interfaol ta'lim, loyihaviy faoliyat, multimedia vositalari, raqamli texnologiyalar va boshqalar kiradi. An'anaviy ta'lim usullari ko'pincha o'quvchilarning passiv qabul qiluvchi sifatida qatnashishiga olib keladi, bu esa ijodiy salohiyatning to'la rivojlanishiga to'sqinlik qiladi. Shu sababli, zamonaviy pedagogik yondashuvlar va metodlarni joriy etish ta'lim jarayonini yanada samarali va interfaol qilishda muhim omil bo'lib xizmat qilmoqda. So'nggi yillarda ta'lim sohasida raqamli texnologiyalar, interfaol o'quv usullari, loyiha asosida o'rganish, virtual va kengaytirilgan haqiqat kabi yangi metodlar keng tatbiq etilmoqda. Bu metodlar o'quvchilarni faol ishtirokchiga aylantirib, ularning bilim va ko'nikmalarini amaliy jihatdan mustahkamlashga yordam beradi. Ayniqsa, tasviriy san'at kabi ijodiy fanlarda bu usullar o'quvchilarning

ijodiy tafakkurini oshirish va oʻz fikrini erkin ifodalash imkonini yaratadi. Shu nuqtayi nazardan, zamonaviy pedagogik metodlarni tasviriy san'at mashgʻulotlariga tatbiq etishning samaradorligini oʻrganish muhim ilmiy va amaliy ahamiyatga ega.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Tasviriy san'at ta'limi boʻyicha olib borilgan ilmiy tadqiqotlar va nazariy manbalar tahlili shuni koʻrsatadiki, soʻnggi yillarda bu sohada interfaol metodlar, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT), hamda STEAM yondashuvi keng qoʻllanilmoqda. Adabiyotlar tahlili orqali tasviriy san'at darslarida zamonaviy metodlarning qanday afzalliklari va dolzarb muammolari borligi aniqlanadi.

An'anaviy yondashuvlar va ularning chegaralari koʻplab tadqiqotlar shuni koʻrsatadiki, an'anaviy yondashuvlarda oʻquvchilar koʻproq nusxa koʻchirishga, tayyor namunalar asosida ishlashga yoʻnaltirilgan boʻladi. Bu esa ularning mustaqil fikrlash, tahlil qilish va ijodiy yondashuv qobiliyatini cheklaydi. Shu sabab, soʻnggi yillarda yangi metodlarga ehtiyoj ortib bormoqda.[1]

Interfaol va ijodiy metodlar haqida ilmiy yondashuvlar M. Vygotskiy va J. Dyui pedagogikasi asosida rivojlangan interfaol ta'lim metodlari haqida bir qancha ilmiy manbalarda tasviriy san'at darslarida guruhli ishlar, muammoli vaziyatlar, oʻzaro muhokamalar oʻquvchilarning faolligini oshirishi ta'kidlangan. Bu usullar orqali oʻquvchilar oʻz fikrlarini bildirish, asarlarni tahlil qilish, bahs yuritish koʻnikmalariga ega boʻladilar.[3]

Multimedia va raqamli texnologiyalar roli Oʻzbekiston milliy universiteti va Toshkent davlat san'at va madaniyat instituti olimlari tomonidan chop etilgan maqolalarda multimedia vositalarining tasviriy san'at darslarida qoʻllanilishi pedagogik samaradorlikni oshirishda muhim omil sifatida koʻrsatiladi. Xususan, grafik dizayn dasturlari, raqamli chizmachilik vositalari va interaktiv oʻquv platformalari darsni jonlantiradi, oʻquvchilarning ijodiy salohiyatini kengaytiradi.[4]

Xalqaro tajriba Xalqaro adabiyotlarda raqamli texnologiyalar yordamida san'at ta'limi samaradorligini oshirish boʻyicha koʻplab loyihalar yoritilgan. STEAM (Science, Technology, Engineering, Art, Mathematics) konsepsiyasining joriy etilishi orqali tasviriy san'at fanini texnologik vositalar bilan uygʻunlashtirish samarali deb topilgan. Masalan, Finlyandiya va Janubiy Koreya ta'lim tizimlarida san'atga oid virtual loyihalar, 3D modellashtirish va raqamli portfolio yaratish keng yoʻlga qoʻyilgan.[7]

Dolzarb muammolar va takliflar asosida Oʻzbekiston va boshqa rivojlanayotgan mamlakatlarda multimedia texnologiyalarining maktablarga kirib kelishida bir qator cheklovlar mavjud. Ilmiy maqolalarda texnik vositalarning yetishmovchiligi, oʻqituvchilarning raqamli savodxonligi pastligi va oʻquv dasturlarining yangilanish ehtiyoji kabi muammolar koʻrsatib oʻtilgan.[8]

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu tadqiqotda tasviriy san'at mashgʻulotlarida zamonaviy pedagogik metodlardan foydalanish samaradorligini aniqlash maqsad qilindi. Tadqiqot quyidagi zamonaviy metodlarni oʻrganish va tahlil qilishga qaratildi:

1. **Interfaol ta'lim metodlari** – oʻquvchilarning faol ishtirokini ta'minlashga qaratilgan boʻlib, dars davomida dialog, muhokama, guruh ishlari va brainstorming kabi faoliyatlarni oʻz ichiga oladi. Ushbu metodlar orqali oʻquvchilar oʻz fikrlarini erkin ifodalaydi, boshqa fikrlarni tinglaydi va birgalikda ijodiy yechimlarni topishga oʻrgatiladi.

2. **Loyihaviy ta'lim** – oʻquvchilarga mustaqil yoki guruh boʻlib san'at asarlarini yaratish orqali amaliy koʻnikmalarni rivojlantirish imkonini beradi. Bu metod oʻquvchilarning ijodiy fikrlashini ragʻbatlantirib, ularni mustaqil faoliyatga yoʻnaltiradi.

3. **Multimedia va raqamli texnologiyalar** – kompyuter grafikasi va dizayn dasturlari (masalan, Adobe Photoshop, Illustrator), interaktiv doskalar, prezentatsiyalar va videolar dars jarayonini yanada boyitadi. Ushbu texnologiyalar yordamida oʻquvchilar turli san'at texnikalarini osonroq oʻrganadi va amaliy mashqlarni bajaradi.

4. **Virtual va kengaytirilgan haqiqat (VR/AR)** – yangi texnologiyalar san'at obyektlarini 3D formatda koʻrish, tarixiy ekskursiyalarni virtual tarzda oʻtkazish imkonini yaratadi. Bu esa oʻquvchilarning san'atga qiziqishini oshiradi va mavzuni chuqurroq anglashga yordam beradi.

Multimedia va raqamli texnologiyalarning tasviriy san'at darslaridagi qoʻllanilishi va ularning ta'limga olib kelgan yangiliklarini batafsil koʻrib chiqamiz. Soʻnggi yillarda multimedia va raqamli texnologiyalar ta'lim sohasida inqilobiy oʻzgarishlarga olib keldi. Tasviriy san'at darslarida bu texnologiyalar quyidagi yoʻllar bilan faol qoʻllanilmoqda:

Vizual materiallarning boyligi va interfaolligi an'anaviy darslarda ko'proq qog'oz va bo'yoq vositalaridan foydalanilgan bo'lsa, hozirgi kunda o'qituvchilar kompyuter grafikasi va multimedia prezentatsiyalar yordamida mavzuni yanada tushunarli va qiziqarli tarzda tushuntirish imkoniga ega. Masalan, san'at tarixi, uslublar, rassomlarning asarlari interaktiv slaydlar orqali ko'rsatiladi, bu esa o'quvchilarning e'tiborini tortadi va tushunishni osonlashtiradi. Raqamli chizmachilik va dizayn dasturlari tasviriy san'at darslarida Adobe Photoshop, Illustrator, CorelDRAW kabi grafik dasturlardan foydalanish imkoniyati paydo bo'ldi. Bu dasturlar o'quvchilarga chizmachilik, ranglar bilan ishlash, kompozitsiya yaratish kabi ko'nikmalarni raqamli muhitda o'rganishga yordam beradi. Natijada, an'anaviy texnikalarni raqamli formatda qo'llash va yangi ijodiy imkoniyatlarni kashf etish imkoniyati yuzaga keladi. Video va animatsiya materiallari video darsliklar, san'atga oid hujjatli filmlar va animatsiyalar o'quv jarayonini yanada jonlantiradi. Masalan, san'at uslublarining evolyutsiyasi yoki mashhur rassomlarning ijodiy jarayoni haqida tayyorlangan qisqa filmlar o'quvchilarni mavzu bilan chuqurroq tanishtiradi. Interaktiv doskalar va planshetlar interaktiv doskalar yordamida o'qituvchi darsni yanada dinamik o'tkazadi, chizish va rang berish jarayonlarini jonli namoyish qiladi. Planshetlarda raqamli bo'yoqlar va asboblar yordamida o'quvchilar mustaqil ishlarni bajarishlari mumkin. Onlayn platformalar va resurslar bugungi kunda ko'plab ta'lim platformalari (masalan, Khan Academy, Coursera, YouTube) tasviriy san'at bo'yicha darslar, master-klasslar va amaliy mashqlarni taklif qiladi. Bu esa o'quvchilarga qo'shimcha manbalar orqali mustaqil o'rganish imkoniyatini yaratadi.

Multimedia va raqamli texnologiyalarning ta'limga olib kelgan yangiliklari quyidagilar:

- **Ijodiy erkinlik va keng imkoniyatlar:** Raqamli vositalar yordamida o'quvchilar yangi texnikalarni o'rganadi, tajriba qilishda erkin bo'ladi, hatto murakkab asarlarni yaratishda amaliy ko'mak oladi.
- **Oson qayta ishlash va tahrirlash:** An'anaviy chizmalarda xatolarni tuzatish qiyin bo'lsa, raqamli muhitda xatolarni osonlik bilan tuzatish mumkin.
- **Interaktiv va individual yondashuv:** Har bir o'quvchi o'z tezligida o'rganishi, mustaqil ishlashi uchun sharoit yaratiladi.
- **Resurslarga keng kirish:** Internet va raqamli kutubxonalar yordamida o'quvchilar va o'qituvchilar zamonaviy san'at, texnikalar va uslublar haqida yangi bilimlar olishadi.
- **Darslarni jonlantirish va motivatsiya oshirish:** Multimedia vositalari o'quvchilarning diqqatini jamlash va mavzuga qiziqishini oshirishda samarali vosita hisoblanadi.

O'zbekistonda ham tasviriy san'at ta'limi va zamonaviy loyihalar bo'yicha ko'plab yangiliklar amalga oshirildi. O'zbekistonda "Raqamli maktab" loyihasi doirasida maktablarda interaktiv doskalar, planshetlar, kompyuter sinflari joriy etilmoqda. Bu imkoniyatlar tasviriy san'at darslarida ham qo'llanilib, multimedia taqdimotlar, raqamli chizmachilik va animatsiya bilan tanishtirish imkonini beradi. San'at va madaniyatga oid onlayn platformalar ishlab chiqildi. Mahalliy tashkilotlar va ta'lim muassasalari tomonidan ishlab chiqilgan onlayn kurslar va video darsliklar mavjud.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tadqiqot davomida tasviriy san'at darslarida zamonaviy pedagogik metodlar va raqamli texnologiyalarni qo'llashning ta'lim jarayoniga ta'siri keng qamrovda o'rganildi. Multimedia vositalari va interfaol metodlarning joriy qilinishi o'quvchilarning darsga bo'lgan qiziqishini sezilarli darajada oshirdi. Interaktiv prezentatsiyalar, videolar, animatsiyalar va raqamli chizmachilik mashg'ulotlari o'quvchilarning diqqatini jamlashga yordam beradi. So'rovnoma natijalariga ko'ra, respondentlarning 85% multimedia materiallar yordamida o'rganish ularni an'anaviy usullarga qaraganda ko'proq qiziqtirganini bildirgan. Raqamli grafik dasturlar yordamida o'quvchilar ijodiy ishlarni bajarishda yangi imkoniyatlar ochildi. Photoshop, Illustrator kabi dasturlarda ishlash jarayonida rang, kompozitsiya, chiziqlar va tekstura bilan amaliyot o'tkazish orqali san'at texnikasini chuqurroq anglashlari kuzatildi. Loyihaviy metod yordamida esa o'quvchilar mustaqil ijodiy ishlar yaratishga rag'batlantirildi. Natijada, darslarda olingan bilimlarni amaliyotda qo'llash ko'nikmalari oshdi. Zamonaviy usullar yordamida darslarni yanada interfaol va jonli o'tkazish imkoniyati paydo bo'ldi. Shuningdek, o'qituvchilar yangi texnologiyalarni o'zlashtirish jarayonida pedagogik ko'nikmalarini rivojlantirishdi. Virtual va kengaytirilgan haqiqat texnologiyalari san'at mavzularini chuqurroq o'zlashtirishga ko'maklashdi. VR/AR texnologiyalari orqali o'quvchilar san'at muzeylari va tarixiy ekskursiyalarni virtual tarzda ko'zdan kechirishdi. Bu usul san'at asarlarini turli burchaklardan ko'rish, ularning tarixiy va madaniy kontekstini yaxshiroq tushunishga yordam berdi. Virtual muhitda o'tkazilgan mashg'ulotlar o'quvchilarning mavzu bo'yicha bilimlarini mustahkamladi va ularning ijodiy qobiliyatlarini oshirdi.

Shu bilan birga, tadqiqotda ba'zi qiyinchiliklar ham aniqlangan. Raqamli texnologiyalarni samarali qo'llash uchun maktablarda texnika va internet resurslarining yetishmasligi, o'qituvchilarning yangi dasturlarni o'zlashtirishda yuzaga keladigan qiyinchiliklari va o'quvchilarning texnologiyalarga bo'lgan o'rganish darajasi farqlari mavjudligi qayd etildi. Bu kamchiliklar ta'lim sifatiga ta'sir ko'rsatishi mumkinligi e'tiborga olindi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Umuman olganda, tasviriy san'at darslarida zamonaviy metodlar, ayniqsa multimedia va raqamli texnologiyalarni qo'llash ta'lim jarayonini samarali va interfaol qiladi, o'quvchilarning ijodiy va amaliy ko'nikmalarini rivojlantiradi. Shuningdek, pedagoglarning ham faoliyatini yanada sifatli va innovatsion qilishga yordam beradi. Kelajakda texnik bazani yaxshilash va o'qituvchilarni malakasini oshirish orqali ushbu metodlarning samaradorligini yanada kuchaytirish mumkin.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, tasviriy san'at mashg'ulotlarida zamonaviy metodlardan, xususan, multimedia va raqamli texnologiyalardan foydalanish ta'lim jarayonining samaradorligini sezilarli darajada oshiradi. Interfaol usullar va raqamli vositalar o'quvchilarning darsga bo'lgan qiziqishini kuchaytirib, ularning diqqatini jamlash va mavzuni chuqurroq o'zlashtirish imkonini beradi.

Raqamli grafik dasturlar va interaktiv platformalar yordamida o'quvchilar nafaqat an'anaviy san'at texnikalarini yaxshiroq egallaydi, balki zamonaviy ijodiy uslublarni ham o'rganadi. Bu o'quvchilarning ijodiy fikrlashini rivojlantirib, ularni kelajakda innovatsion yondashuvlarga tayyorlaydi.

O'qituvchilar uchun esa zamonaviy metodlar ta'lim jarayonini yanada samarali va qiziqarli qilishda yordam beradi. Bu usullar yordamida darslar interaktiv va dinamik shaklda tashkil qilinadi, o'quvchilar bilan muloqot va bahs-munozaralar ko'payadi, natijada pedagogik jarayon sifat jihatdan yaxshilanadi.

Virtual va kengaytirilgan haqiqat texnologiyalari san'at tarixini va madaniy merosni o'rganishda yangi imkoniyatlar yaratadi. Bu texnologiyalar yordamida o'quvchilar murakkab mavzularni vizual tarzda o'rganib, ularni yanada qiziqarli va tushunarli qiladi.

Shuningdek, zamonaviy metodlardan foydalanishda ayrim texnik va tashkiliy muammolar ham mavjudligi aniqlanib, ular ta'lim sifatiga ta'sir ko'rsatmoqda. Bunday muammolarni bartaraf etish uchun maktablarda texnologik bazani kuchaytirish, o'qituvchilar malakasini oshirish va o'quvchilarni texnologiyalar bilan ishlashga yaxshiroq o'rgatish zarur.

Xulosa qilib aytganda, tasviriy san'at darslarida zamonaviy metodlarni keng joriy etish nafaqat ta'lim sifatini oshiradi, balki yosh avlodning kreativ salohiyatini rivojlantirishda muhim omil hisoblanadi. Kelajakda ushbu usullarni yanada takomillashtirish va kengaytirish orqali san'at ta'limining xalqaro standartlarga moslashuvi va zamon talablariga javob berishi ta'minlanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Karimova M. (2018). Tasviriy san'at darslarida an'anaviy metodlardan foydalanishning afzallik va kamchiliklari. Toshkent: O'qituvchi nashriyoti.
2. Sharipov S. (2019). O'quvchilarning ijodiy tafakkurini shakllantirishda tasviriy san'at fanining roli. Ilmiy-amaliy jurnal, 3(2), 45–51.
3. Jumayeva D. (2021). Tasviriy san'at ta'limida interfaol metodlardan foydalanish samaradorligi. Pedagogik innovatsiyalar, 7(1), 22–28.
4. Yo'ldoshev F. (2022). Raqamli texnologiyalar asosida san'at ta'limining innovatsion yo'nalishlari. San'at va Ta'lim, 2(4), 60–66.
5. Rasulova Z. (2023). Multimedia vositalarining tasviriy san'at darslaridagi o'rni. O'zbekiston pedagogik jurnali, 1(1), 39–43.
6. Wilson A., & Roberts K. (2020). Digital Media in Art Education: A Contemporary Approach. International Journal of Arts Education, 15(3), 75–89.
7. Huang Y. (2017). STEAM-based Learning and Visual Arts Integration in High Schools. Journal of Digital Art Education, 9(2), 101–109.
8. Tursunov A. (2022). Zamonaviy texnologiyalarni maktabda joriy etishdagi muammolar va yechimlar. Pedagogik izlanishlar, 4(3), 88–94.
9. Ministry of Public Education of the Republic of Uzbekistan. (2021). Raqamli maktab loyihasi haqida hisobot. Toshkent: Xalq ta'limi vazirligi.

13.00.00	Pedagogika fanlari
13.00.01	Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta’limotlar tarixi
13.00.02	Ta’lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo‘yicha)
13.00.03	Maxsus pedagogika
13.00.04	Jismoniy tarbiya va sport mashg‘ulotlari nazariyasi va metodikasi
13.00.05	Kasb-hunar ta’limi nazariyasi va metodikasi
13.00.06	Elektron ta’lim nazariyasi va metodikasi (ta’lim sohalari va bosqichlari bo‘yicha)
13.00.07	Ta’limda menejment
13.00.08	Maktabgacha ta’lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
13.00.09	Ijtimoiy pedagogika
07.00.00	Tarix fanlari
19.00.00	Psixologiya fanlari
01.00.00	Fizika-matematika fanlari
02.00.00	Kimyo fanlari
03.00.00	Biologiya fanlari
09.00.00	Falsafa fanlari
10.00.00	Filologiya fanlari
11.00.00	Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov
Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov
Musahhih: Alibek Zokirov
Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2025. №9

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C–5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.